

Webový magazín Tvaru

Olga Stehlíková

Česká literární šovinistika

Literatura (a literární kritika) psaná ženami je něco docela jiného než písemnictví mužů.

Esejistika – Pádlo
 revue Ravn 7/2016

Ženské pero. Začnu trapnou košilatostí schválně. Nebudu analyzovat rozdíl ve volbě intonace pro slova „básník“ a „básnířka“ v literárních debatách, nechce se mi rozebírat působivost titulu *Dej holce jméno Lukáše Vavrečky*, zamýšlet se nad rolí ženy v prózách Miloše Urbana, nad důvody, pro něž blazeované přehlížení tvorby spisovatelek přežilo 19. i 20. století, nebo nad tím, jaký by byl mužný pendant k antologii *Ve sladké tísní klína*. To nechám představitelkám feministického hnutí, a mnohem raději feministům a vědcům v oboru gender studies, od nichž takovou práci očekávám. Zůstanu u české literární publicistiky. Jak je v ní ženské pero uchopováno, tj. reflektováno a traktováno? A budu citovat: pro jistotu, pro důkaz i pro legraci.

Ono je vlastně s podivem, že „ženskou autorku“ (JP²) vůbec k něčemu v literatuře pustí:

„Nejlepší básně letos poprvé vybírala žena“

hlásal titulek MFD (kdyby to loni byla čivava či posádka UFO, bylo by to mnohem méně překvapivé)

Vznikají četná pojednání na téma „*Literatura psaná ženami*“ (po vzoru šokantní přítomnosti „žen v politice“, „žen ve vědě“ nebo „mužů v domácnosti“), až se mi zachtívá zkompilevat elaborát s titulem „Knihy psané muži“ nebo „Otec v současné české próze“. Literatura (a literární kritika) psaná ženami je tedy něco docela jiného než *písemnictví mužů*.

Napíše-li spisovatelka text společensko- či historickokritický nebo jinak „náročný“, pak je provokativní, případně kontroverzní, což vyvěrá z rozháranosti její psýché, doprovázené nepřestajně zrychleným bušením dobrého (rozuměj naivního) srdéčka. Nejvyšším kritickým oceněním je pak pochvalné vyjádření „*těžké téma zvládla*“ (oproti všem předpokladům). Píše-li žena o sexu, je buď odvážná (rozuměj „necudná“, což nemá daleko k prostituci), nebo má sklon k pornografii (a to pak „*vůbec není erotické*“, TG). Je-li ironická, pak jde o „*trapné siláctví*“ (TG, MŠ, OH), debutuje-li, potom jde o debut „*ambiciózní*“ (četné natolik, že výčet iniciál by byl extradlouhý), usiluje-li o nadhled a odstup, pak to „*přerůstá v hysterii*“ (MŠ, MJ, TG), pakliže se věnuje niterným stavům a pocitům, je „*emocionálně přepjatá*“, a ovšem popíše-li otevřeně svůj neotřesitelný vztah k literatuře, mělo by to být tištěno „*Patkovým písmem. Na dámské toalety Filozofických fakult, ale celorepublikově*“ (JCh). Protože přichází-li s tvrzeními na podporu svých soudů či rozhodnutí literární kritik či romanopisec, jde o poctivé argumenty, zatímco od kritičky či prozaičky jsou to „*klišovité teze*“ (tamtéž). Ještě že tyto beznadějně pokusy o zapojení racia do života žen představují statistickou nulu, jelikož obecně u nich „*kauzalitu nahrazuje mystérium a magické vcítění se*“ (JP). Zkrátka, „*prostě ,moc pocitů´, které místo aby pomáhaly, spíše škodí.*“ (MJ) Od pocitů je skutečně hnusné, že nám, ženám, nepomáhají.

Ne, spisovatelky u nás „*nejsou podezírané ze sofistickovanosti*“ (ŠN). Mnohem spíše je jim připisována subjektivnost, labilita, zvýšená emocionálnost, intuitivnost, afektovanost a nízká sebekontrola, příp. neschopnost nahlédnout realitu (OM, MJ, MŠ, ŠN, PK, JP, JCh). Nevšimla jsem si, že by se v souvislosti s kritickým soudem na adresu spisovatelů kdy zmiňoval aktuální stav jejich prostaty nebo počet výstřiků za měsíc. Chce-li se ale říct, že se na

literárním poli nedaří spisovatelce, lze to beztestně pojednat v kontextu její neuspokojenosti, ať už má jít o frustraci sexuální, nenaplněnost (nepřiměřeně vysokých) tvůrčích ambicí nebo nepřijetí role matky/manželky (MJ, ŠN ačd.). No ano, zatímco „*Roman je intelektuálnější, Olina je emocionálnější*“, přičemž „*tato odlišnost je dána už přirozeně*“ (hromadný mail, MO).

Ve své kritice mé sbírky básní MJ mimo jiné zmínil: „*místy je to příliš košaté ženské. I když nic proti upovídánosti...*“ Upovídánost a košatost jsou tedy ženské nešvary, ale nic proti nim. Jen drobně přeformuluji další pasáž téhož textu: „*bouřlivácký básnící otec v nejlepších letech utržený z řetězu, který si řeší problémy z minula, zamilovává se a je milovaný*“. Je to věc vkusu? Ne, je to věc rodu. Pakliže autor v zápětí sebereflexivně nahlédne, že „*balancuji na hraně toho nejpitomějšiho šovinismu*“, asi by bylo dobré podotknout, že balancování předcházelo.

Zmiňovat znovu kauzu Sáry Vybíralové a „jejího“ kosočtverce už nebudu ([více v Tvaru č. 9/2016](#); ačkoli můžeme fantazírovat o možnosti, že by prozaický debut takového Marka Šindelky zdobil výstavní stylizovaný falus), podobně zbytné by bylo opakovat vpravdě reprezentativní článek o politováníhodných důvodech, jež ženy vedou k psaní, od JP z konce r. 2012.

Větší prostor by si zasloužily kritické reflexe próz Petry Hůlové, ale zejména Radky Denemarkové. Jeden příklad za všechny:

„Můžeme mluvit o ženské atmosféře určitého textu, č lépe o jeho perspektivě. Touto perspektivou je ztvárňovaný svět tušen a cítěn, nikoli – po mužském způsobu – konstruován a stavěn. Takový svět pak (... je subjektivní, protože je určen tím, kdo jej vnímá a líčí. Poslední román Radky Denemarkové Kobold je v tomto smyslu opravdu ženskou literaturou.“

/ML/

(I ne, nemám v úmyslu se hájit před nařčením, že jde o nepřijetí negativní

kritiky „ženské tvorby“ jako takové nebo o neschopnost popasovat se s odsudkem mé vlastní knihy.) Jelikož i česká literární šovinistika má své extrémní, vynechám písemné doklady obecně známé misogynie jednoho z našich nejuctívanějších literátů, PK, nebo sexistické literární posudky staromilce PL.

ČLŠ je na pohlaví paradoxně nezávislá:

[příkladný srpnový text o „literatuře psané ženami“](#) nenapsal redaktor časopisu Maxim nebo magazínu On Dnes, ale orientalistka a antropoložka JF, jež ve svém pozoruhodném přehledu českých spisovatelek (opřené rovněž o četné zmínky o tom, čí je která z nich dcerou či ženou, jelikož to je kvalifikuje nejlépe) jmenuje paradoxně na prvním místě známé feministky...

Taková recenze WH na *Sto nejlepších básní* editorky SMR třeba obsahuje i tuto blazeovanou didaktickou doušku s vřelým oslovením, završeným empatickou exklamací:

„(...) se pořadatelka chtěla ve své dobrotě zavděčit všem. Všem se ale zavděčit nelze, možná vůbec nikomu. Ach, milá Simono, s básníky je to těžké. Tys přece tušila!“

Variace: „Pořadatel PB se ve své špatnosti nechtěl zavděčit všem. Ale všem se zavděčit lze, ach, milý Petře! S básníky je to těžké, tos netušil?“

Zpátky k úvodnímu buranství: ženské pero „nemá koule“. Přinejmenším někteří literární muži (a ženy) tak smýšlejí. Ruku, jež ho roztřeseně svírá, nejspíš vede aktuální křivka periody, zaznamenaná v Lunárním kalendáři krásné paní, nebo úzkostlivá obava o to, co tak sladce voní z trouby. K ženám v české literární publicistice (protože neironické označení „kritička“ se hodí pouze pro jedinou, EK), abychom se zastavili také u nich, se přistupuje s odpovídající posměšnou blahosklonností. Na vratkých recenzních podpatcích lámaných subjektivitou, intuitivností a zbytnělou emocionalitou komicky klopýtají přes kocouří hlavy, jimiž je dlážděn svět vysoké (= mužné) literární kritiky, a jejich bezcenné hodnotící soudy tryskají přímo z jejich (neukojeného) lůna. Ve svém pohlaví jsou při posuzování a interpretování literárních textů zřejmě příliš *zaklíněné*. Upozorňovat na to znamená získat punc hysterické fňukalky, čímž se podtrhávají všechny výše naznačené

postoje.

Svědčí skutečnost, že jsou citované výroky (a vážně nemám na mysli prostou na pohlaví nezávislou negativní kritiku) bez výhrad otištěny, o *shovívavosti* šéfredaktorů a zodpovědných redaktorů? Vyspělost „národní“ literární publicistiky lze posuzovat i podle toho, jak se vypořádává s takovými přešlapy; rozdíl mezi nimi a hodnocením „Jde o černošský román“ je totiž jen nepatrný.

Důstojný stařec, to uznání si přejeme pro svého otce či dědečka. S označením důstojná stařena jste se dozajista až dosud neseťkali. Tak to tedy všechno bude způsobeno stereotypností a předsudečností jazyka. Jeden literární přítel mi v jednom z našich chatů vyjádřil soustrast takto: „*Být umělec-žena je obzvlášť tragické.*“ Asi ano, nevím. A teď si představte, jaké to je, být umělkyní. No to musí být něco strašného.

→ *Na tento článek reaguje Pavel Janoušek v textu [Jsem starý a hloupý chlap a potřebuji poradit.](#)*

Olga Stehlíková

(1977) vystudovala bohemistiku a lingvistiku na FFUK v Praze a publicistiku na VOŠP v Praze. Působí jako nakladatelská i časopisecká redaktorka, editorka a literární publicistka. Byla editorkou literární revue Pandora ...

[Profil >](#)

Sdílet na síti

Z webové revue Ravt

[Více >](#)

Souvisí

Roman Kanda

O začátku (a konci)

Mým snem je vytvořit komentovanou literární antologii, která by sestávala výlučně z prvních vět vybraných děl a zachytila by tak mou představu o dějinách literatury jako dějinách rétorických principů a postupů. Jak by vypadala?

[Přečíst →](#)

Esejistika – Pádlo
revue Ravt 7/2016

Novinky e- mailem

Nová čísla Tvaru,
večírky Tvaru a občas
něco navíc. Jednou za
14 dní.

Váš e-mail:

Odebírat →

Zobrazit poslední
newsletter >

Archiv newsletterů >

Olga Stehlíková

Pádlem do literárních příkázání

Ačkoli období předlistopadových represí, jak jsme doufali, skončilo, je česká literatura stále předmětem nejrůznějších zákazů, pravidel, tabu a velkých nezpochybnitelných pravd.

[Přečíst](#) →

Esejistika – Pádlo
revue Ravn 8/2016

AB

Rozhovor s Annou Bolavou

Rychle a beze svědků

Ptají se Olga Stehlíková a Simona
Martínková-Racková

Anna Bolavá loni po básnické prvotině Černý rok (2013) přišla také s debutem prozaickým, románem Do tmy (2015). Tento lyricko-naturalistický příběh Anny Bartákové (zase ty iniciály!), posedlé sběrem

léčivých bylin, si získal značnou pozornost a přízeň kritiky, která předminulé úterý vyvrcholila oceněním Magnesia Litera v kategorii prózy. To jsme ovšem v době autorizace tohoto rozhovoru ještě netušili...

[Přečíst →](#)

Rozhovory – Rozhovor
Z čísla 8/2016

Rozhovor s Ladislavem Zedníkem

Popis se mi přestal jevit jako méněcenný

Ptají se Olga Stehlíková a Simona
Martínková-Racková

Ladislav Zedník je vášnivý paleontolog, invenční básník a nově také zapálený fotograf a provozovatel interaktivního Triloparku. Sešly jsme se s ním u příležitosti nedávného vydání jeho třetí básnické sbírky *Město jeden kámen*, která vyšla v nakladatelství Dauphin společně se Simoninou třetí knihou poezie *Tance*. A ano, Láďa Zedník je náš kamarád, nevykáme mu.

[Přečíst →](#)

Rozhovory – Rozhovor

JK

Smrt

Rozhovor s Janou
Kröttschovou

**Nebojím se smrti, bojím
se, že nebudu žít
„dobře“**

Ptá se Olga Stehlíková

Jsem ráda, když se lidé při
vzpomínání usmívají a
poznávají, co bylo hezké a co
jim nikdo – ani smrt – nemůže
vzít.

[Přečíst](#) →

Rozhovory – Rozhovor
Z čísla 20/2015

iTvar

obtýdeník živé
literatury

Aktuální číslo

Ravt

Vyhledávání

Tvar na síti **Partneři**

Akce

Příležitosti

Tvárnice

O časopisu Tvar

Archiv čísel

Předplatné

---

host

A2
kulturní čtrnáctideník

souvislosti
revue pro literaturu a kulturu

Státní fond kultury ČR

Rubriky

Beletrie +

Drobná publicistika +

Esejistika +

Recenze a reflexe +

Reportáže +

Rozhovory +

Témata

Ženy v katolické literatuře, Právě vychází,
Mauzoleum, Divadlo,
Historie kolonialismu,
Dokument, Výroční ceny,
Útvary Sylvie Ficové, 969
slov o próze, Islám

♥ S láskou vytvořil Petr Cibulka